

موضوع:

جایگاه مسجد در فقه امامیه

گردآورنده:

زینب فریدونی و خدیجه گوشبر

سال تحصیلی:

۹۳ تابستان

چکیده:

مسجد از زمان گذشته حتی در زمان پیامبر (ص) یکی از مهمترین جایگاه برای حفظ اسلام بوده است و همچنین مهمترین مکان در جنگها برای دفاع از مسلمانان بوده است امروزه مساجد در کشور ایرانیکی از مهمترین مراکزی است که می توان از آن در جهت تقویت نظام جمهوری اسلامی در برابر دشمنان استفاده کرد امروزه دشمنان نظام در تلاش هستند که جوانان، دانشجویان و دانش آموزان ما را از طرق مختلف از جمله ماهواره و اینترنت و... از مساجد، هیئتها و تکیه ها جدا کنند تا بتوانند مهمترین سرمایه های نظام اسلامی را از ما بگیرند و آنها را به فساد و ابتذال بکشانند این امر میسر نمیشود مگر اینکه روحیه ی معنویت و عبادت را در جوانان بخشکانند و آنها را نسبت به عبادت و معنویت بدبین سازند.

بررسی ها نشان میدهد که مسجد مکان عبادت، پایگاه معنویت و حلقه ی اتصال بینهایت کوچک با بینهایت بزرگ است که روح حرکت، حیات پویایی بر جان جامعه ی دینی میدهد مساجد وسیله ای برای وحدت خانواده بشری و تغییر و رشد اجتماعی همبستگی انسانی با جهان هستی و سرانجام بازسازی پرورش شخصیت انسانی تلقی می شود مسجد محل پیوند انسان با خالق و مرکز ارتباط انسانهای مومن با یکدیگر مکان آموزش مفاهیم اسلامی، فرهنگ سازی، ایستادگی در برابر ظلم و در یک کلام خانه خداست. مسجد، همواره در طول تاریخ اسلام مرکز جنبش ها و حرکتهای اسلامی بوده است از مسجد تبلیغات اسلامی شروع شده و حرکت قوای اسلامی برای سرکوبی کفار یا فتح سرزمینهای دیگر شکل گرفته است. اما در عصر حاضر نیز مساجد پتانسیل ویژهای برای مرکزیت قرار گرفتن در جوامع اسلامی دارند. لذا با بررسی آیاتی از قبیل آیه ۱۰۸، ۱۰۷، ۱۰۶، ۱۰۵، ۱۰۴، ۱۰۳، ۱۰۲، ۱۰۱، ۱۰۰، ۹۹، ۹۸، ۹۷، ۹۶، ۹۵، ۹۴، ۹۳، ۹۲، ۹۱، ۹۰، ۸۹، ۸۸، ۸۷، ۸۶، ۸۵، ۸۴، ۸۳، ۸۲، ۸۱، ۸۰، ۷۹، ۷۸، ۷۷، ۷۶، ۷۵، ۷۴، ۷۳، ۷۲، ۷۱، ۷۰، ۶۹، ۶۸، ۶۷، ۶۶، ۶۵، ۶۴، ۶۳، ۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۹، ۵۸، ۵۷، ۵۶، ۵۵، ۵۴، ۵۳، ۵۲، ۵۱، ۵۰، ۴۹، ۴۸، ۴۷، ۴۶، ۴۵، ۴۴، ۴۳، ۴۲، ۴۱، ۴۰، ۳۹، ۳۸، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵، ۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱، ۲۰، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴، ۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۹، ۸، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳، ۲، ۱ که در ارتباط با مساجد وارد شده اهمیت و جایگاه رفیع مسجد در اسلام روشن می شود. و در فقه امامیه نیز تأکید فراوانی در احترام به مسجد و احکام خاص مساجد از قبیل وجوب، مستحب، مکروه و حرمت شده است. تعیین جایگاه رفیع مساجد نیازمند معرفی و شناساندن نقش واقعی مساجد و کارکردهای این پایگاه در جامعه به آحاد مردم است. این پدیده در گونه ی دینی به دلیل زیرساخت های فرهنگی، مذهبی، اجتماعی یک واقعیت اجتناب ناپذیر در رفتار و عمل انسان برای ارضای روح کنجکاو او خواهد بود. اکنون که امکان ابلاغ و عرضه ی اسلام از طریق و آمد و شدهای مذهبی به مسجد فراهم است باید بیش از پیش به آن توجه کرد و در گسترش آن کوشا بود.

هدف اصلی در این مقاله شناخت ماهیت مسجد است در بین مسلمانان و شناسایی شمه ای از آثار و کارکردهای مثبت این پدیده و تأثیر آن در گسترش دین اسلام از دیدگاه امامیه می باشد.

کلید واژه : مسجد، امامیه ، فضیلت ، فقه

مقدمه:

مسجد، قلب تپنده جامعه اسلامی برای ایجاد ارتباط بین بنده و معبود او و اعلام بندگی و عبودیت برای آفریدگار است. این مکان مقدس می تواند از یک اجتماع سالم دینی بهره مند شود و الگویی در فضایی مناسب برای تمرین شهروندی در جامعه‌ی دینی عرضه دارد. در فرهنگ اسلامی به عنوان پدیده‌ای مهم در فرایند فرهنگ پذیری و استحکام پیوند مردم با مذهب و اخلاق، از آن یاد شده است.

در فرهنگ دینی نام مسجد یادآور بندگی و کرنش در پیشگاه خداوند متعال است. مسجد، جایگاه سجده و سجده روح عبادت و بندگی انسان برای خداست. «السجود منتهی العباد من بنی آدم»^۱

ولی اصیل‌ترین محل برای عبادت، مسجد است. مسجد نخستین خانه توحید و یکتا پرستی و اولین جایگاه و مرکزی است که برای پرستش خدای یگانه ساخته شده است. «و آن المساجد لله فلا تدعوا مع الله احدا»^۲ مساجد از آن خداست پس باید احدی جز او را نخوانید.

مهمترین کارکرد مسجد، مرکزیت بخشیدن به عبادت مسلمانان در زمینی پاک و مطهر برای خداوند است. با بهترین پایگاه نشر معنویت و در حقیقت برترین مکان برای انتشار دین، مذهب و خداجویی است. جایگاهی برای انجام فرایض دینی و موضعی برای سائیدن پیشانی بر خاک، به نشانه عبودیت و بندگی، جای تعیین مرز بین خالق و مخلوق است.

در واقع ارزش و منزلت هر مسجد در مرحله‌ی اول همان روح عبودیت و بندگی انسان و تسلیم او در برابر خالق خویش در تمام اوامر و نواهی است که زمینه ساز رشد و تکامل انسان است و انسان در سایه این عبودیت، به مقام «انسان کامل» که مقام «قرب الهی» است نایل می آید. امام باقر (ع) می فرماید: «پیامبر خدا (ص) از جبرئیل پرسید محبوب‌ترین مکان نزد خداوند کجاست و او پاسخ داد: مساجد، در ادامه فرمود محبوب‌ترین اهل مسجد کسانی هستند که پیش از دیگران به مسجد وارد و پس از دیگران از آن خارج می شوند».

میزان حضور در مساجد بیانگر میزان کسب فضایل و ارزش‌های والا و معنوی است و انسان که ساعاتی از عمر خود را در آن می گذراند مسلماً به کمالات والا دست می یابد. به عبارتی، مسجد در جایگاه اصیل خود یک الگوی ارزش گذاری است، کانون فعال و مثبت دینی، که از دو عنصر مثبت تشکیل یافته است و هدف آن که از ابتدا پاک باشد. «اسس علی التقوی فن اول یوم»^۳

^۱ - علامه محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۸۲، ص ۱۶۴

^۲ - سوره جن، آیه ۱۸

^۳ - سوره توبه آیه ۱۰۹

و دیگر اینکه حامیان و پاسدارانش انسان‌های پاک، رستگار، با ایمان و مطهر هستند. «فیه رجال یحبون أن
یتطهروا»^۱

^۱ - سوره توبه آیه ۱۰۸

منابع و مأخذ عربي

١. قرآن كريم
٢. نهج البلاغه ، سيد رضى ، ترجمه محمد على انصارى ، مؤسسه انتشاراتى امام عصر (عج)
٣. تفسير الميزان ، سيد محمد حسين ، طباطبايى ، ترجمه: ناصر مكارم شيرازي ، تهران ، نشر فرهنگ رجاء "بي تا"
٤. مجمع البيان في تفسير القرآن ، ابو علي الفضل بن حسن فطبرسي ، تهران ، انتشارات اسلاميه ، ١٣٩٠ ق
٥. الخلاف ، شيخ طوسى ، قم : مؤسسه النشر اسلامى ١٤١٧ هجرى
٦. التهذيب الاحكام ، الشيخ طوسى ، تهران ، دارالكتب الاسلاميه ١٣٦٥ ش
٧. الخصال ، شيخ صدوق ، جامعه مدرسين ١٤٠٣ هجرى
٨. كتاب من لا يحضره الفقيه ، علي بن بابويه قمي ، ج ١
٩. كتاب جواهر الكلام فى شرح شرائع الاسلام ، شيخ محمدحسن نجفى ، ج ١ ، دارالكتب اسلاميه ، مؤسسة الامام صاحب الزمان (عج) ، مشهد
١٠. كتاب بحار الانوار شيخ محمدباقر ، مجلسى ، ج ٨١-٨٢ ، مؤسسه العلمى للمطبوعات ، بيروت

١١. كتاب الروضه البهيّه في شرح لمعه الدمشقيه ، شيخ زين الدين العاملي "شهيد ثاني"، قم، مجمع الفكر الاسلامي
١٢. كتاب علل الشرايع ، محمد على بن بابويه قمى شيخ صدوق، ج ١، تهران ، انتشارات ارمغان طوبى
١٣. الحدائق الناظره في احكام العتره الطاهره ، يوسف بحراني، ج ٧٥، نجف دارالكتاب الاسلاميه ١٣٧٩ق،
١٤. مستدرك الوسائل ، ميرزا حسين نوري طبرسي، موسسه آل بيت و احيا التراث مشهد المطبعه سعيير، ١٤٠٧ق
١٥. تحفه المساجد احكام المساجد ، سيد محمد مهدي خوانساري ، بغداد ، ١٣٧٦ ق "بيتا"
١٦. كتاب قرب الاسناد ، عبدالله بن جعفر حميرى ج ٢،
١٧. تحفة الرضويه، ملا محمد مهدي بن ابي ذر نراقي
١٨. الدروس الشرعيه فى فقه الاماميه، محمد بن مكيه عاملى (شهيد اول)، ج ١
١٩. جامع الاحاديث ، سيد حسين بروجردى ، انتشارات فرهنگ سبز ، تهران

منابع و مأخذ فارسي

۱. صحیفه نور، امام خمینی (ره)، ج ۱۲، بیستم تیر ۱۳۵۹
۲. مفاتیح الحیاه، عبد الله جوادى عاملی، تحقیق و تنظیم: حجت الاسلام محمد حسین فلاح زاده، قم، اسراء، ۱۳۹۱
۳. ارشاد القلوب ترجمه طباطبائی، سید عباس، نشر جامعه مدرسین قم.
۴. ستاد اقامه ی نماز "۱۳۷۹" نماز-حکومت، تربیت، مقاله ی ابعاد سیاسي، اجتماعي و تربيتي نماز، مهدي کریمی
۵. ستاد اقامه ی نماز "۱۳۷۶" امام در سنگر نماز، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی "ره"
۶. مسجد و تأثیرات علمی و اجتماعي آن در جامعه اسلامي از آغاز اسلام تا پایان حکومت اموي، عباسعلي فراهتي، تهران، ستاد هماهنگي کانونهاي فرهنگي هنري مساجد ۱۳۸۲
۷. جایگاه مساجد در فرهنگ اسلامی، رضایی علی، قم: ثقلین، ۱۳۸۲
۸. فروغ مسجد مجموع مقالات بر گزیده اولین همایش هفته جهانی مساجد، سلمانى محمد، ناشر: موسسه فرهنگی ثقلین، چ: مرداد ۱۳۸۳

۹. دفتر مطالعات و پژوهشهای مرکز رسیدگی به امور مساجد، گردآورنده مرتضی، رستگار، قم : انتشارات ثقلین ۱۳۸۷

منابع نرم افزاري

۱. شرح تبصره المتعلمين، محمدي، ج ۱
۲. احكام جوانان، فاضل
۳. غايه القصوي في ترجمه العروه الوثقي، ج ۱
۴. الصلاه للمحقق الداماد، ج ۳
۵. موسوعه الامام الخويي، ج ۱۳

اينترنت

۱. خبرگزاری شبستان، حجت الاسلام سيد مصطفى بهشتی

